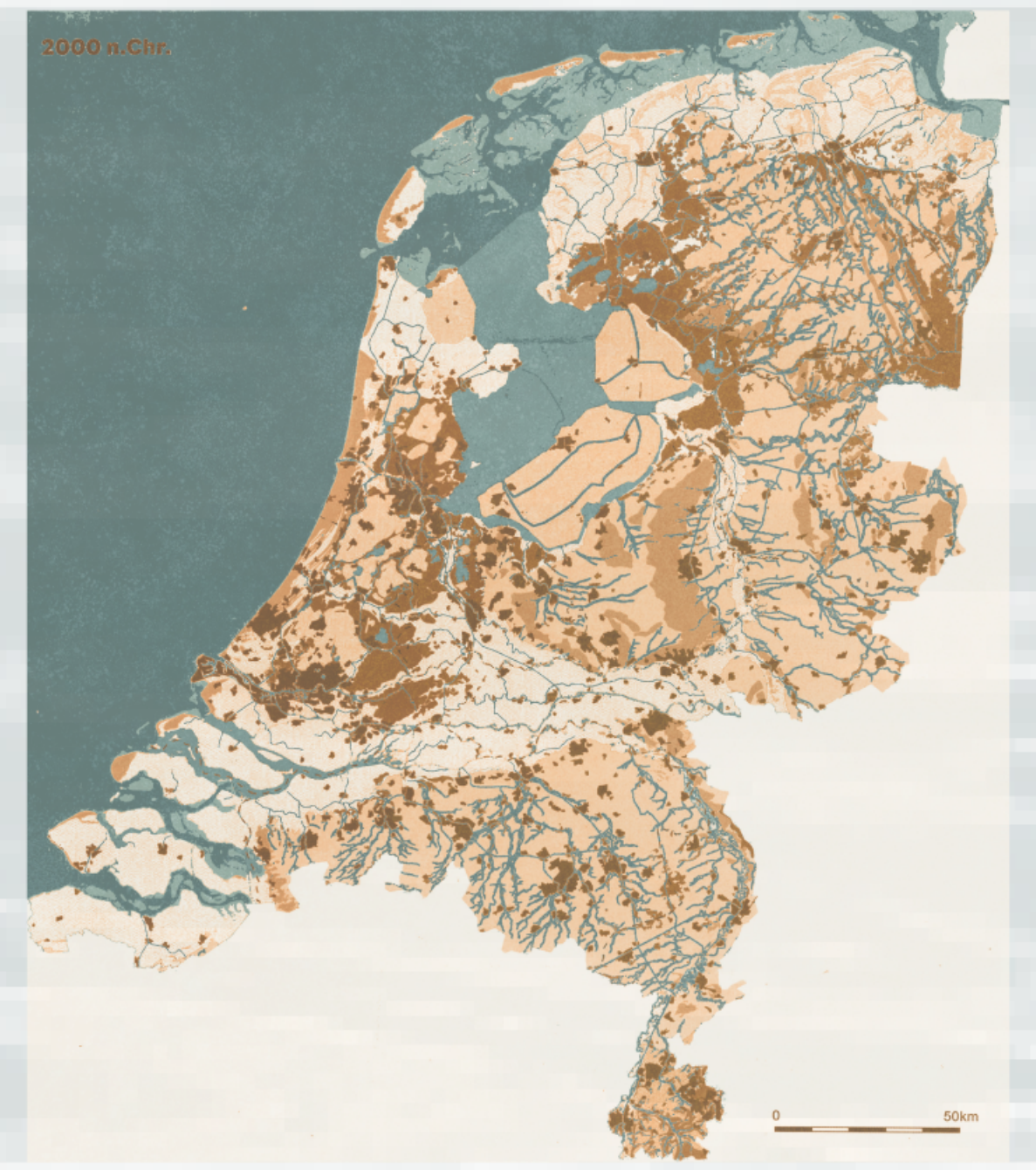

2000 na chr. met zeespiegel 0 NAP

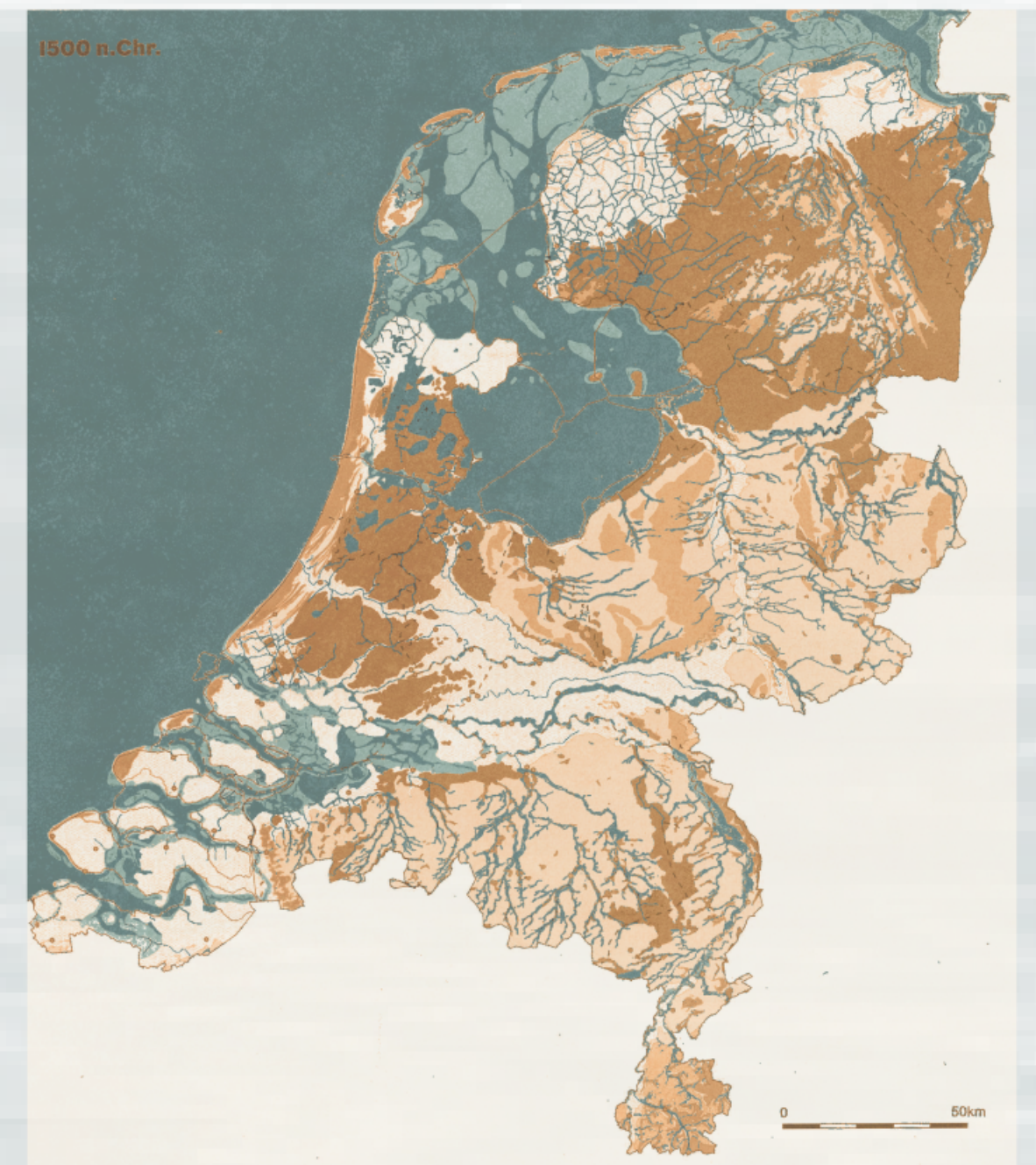

1500 na chr. met zeespiegel -1 NAP

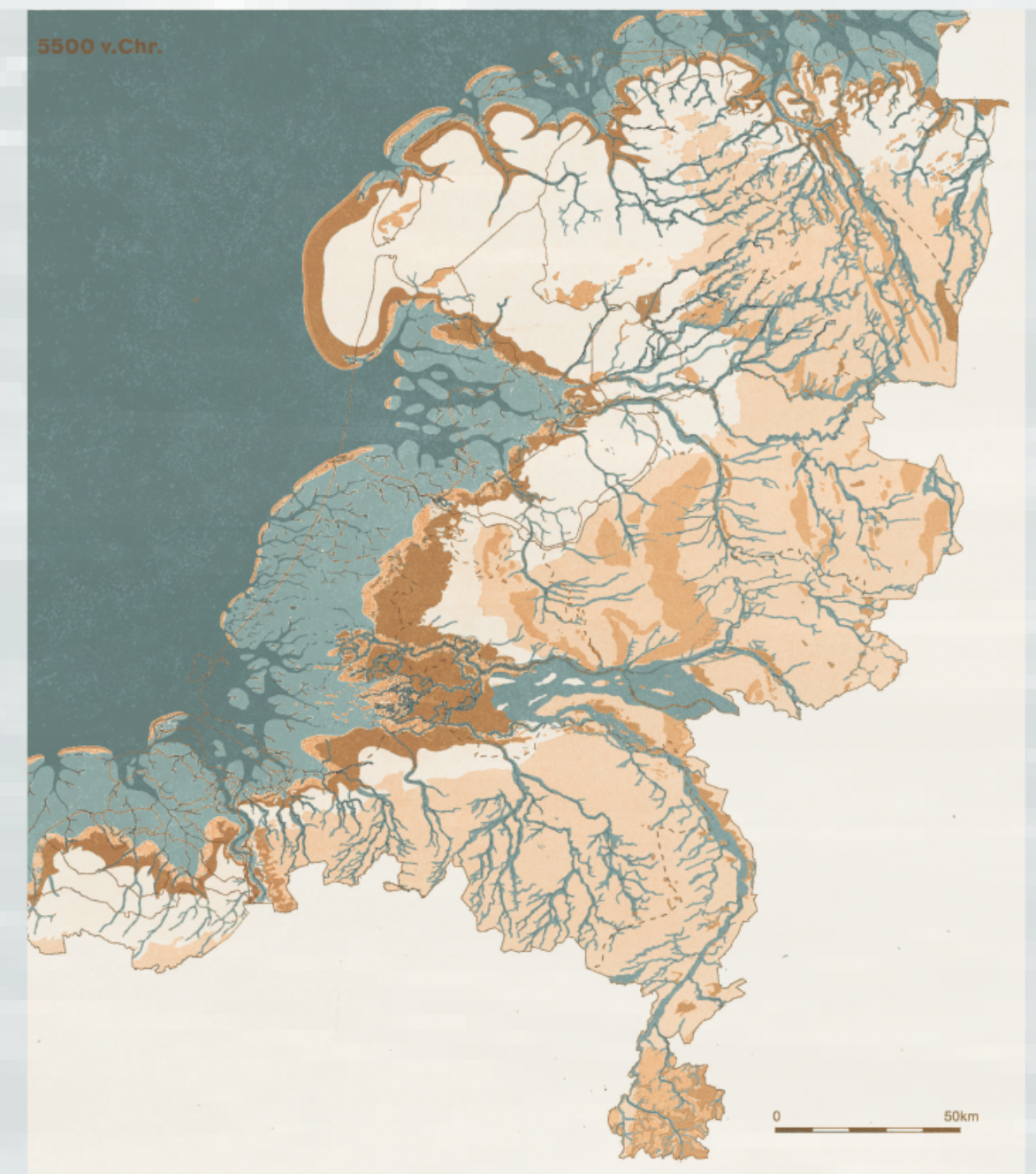

5500 voor chr. met zeespiegel -6 tot -8 NAP

Nederland in het verleden

Ons deltalandschap is gevormd in een constante strijd tussen het zoete en en het zoute water. In de afgelopen duizend jaar hebben wij het zoute water meer en meer achter de duinen, dijken en dammen teruggedrongen. Het zoete water hebben we in een streng keurslijf van dijken, kades en stuwen geforceerd. Intussen stijgt de zeespiegel en laten de rivieren zich steeds lastiger bedwingen.

OVERHEERSEN

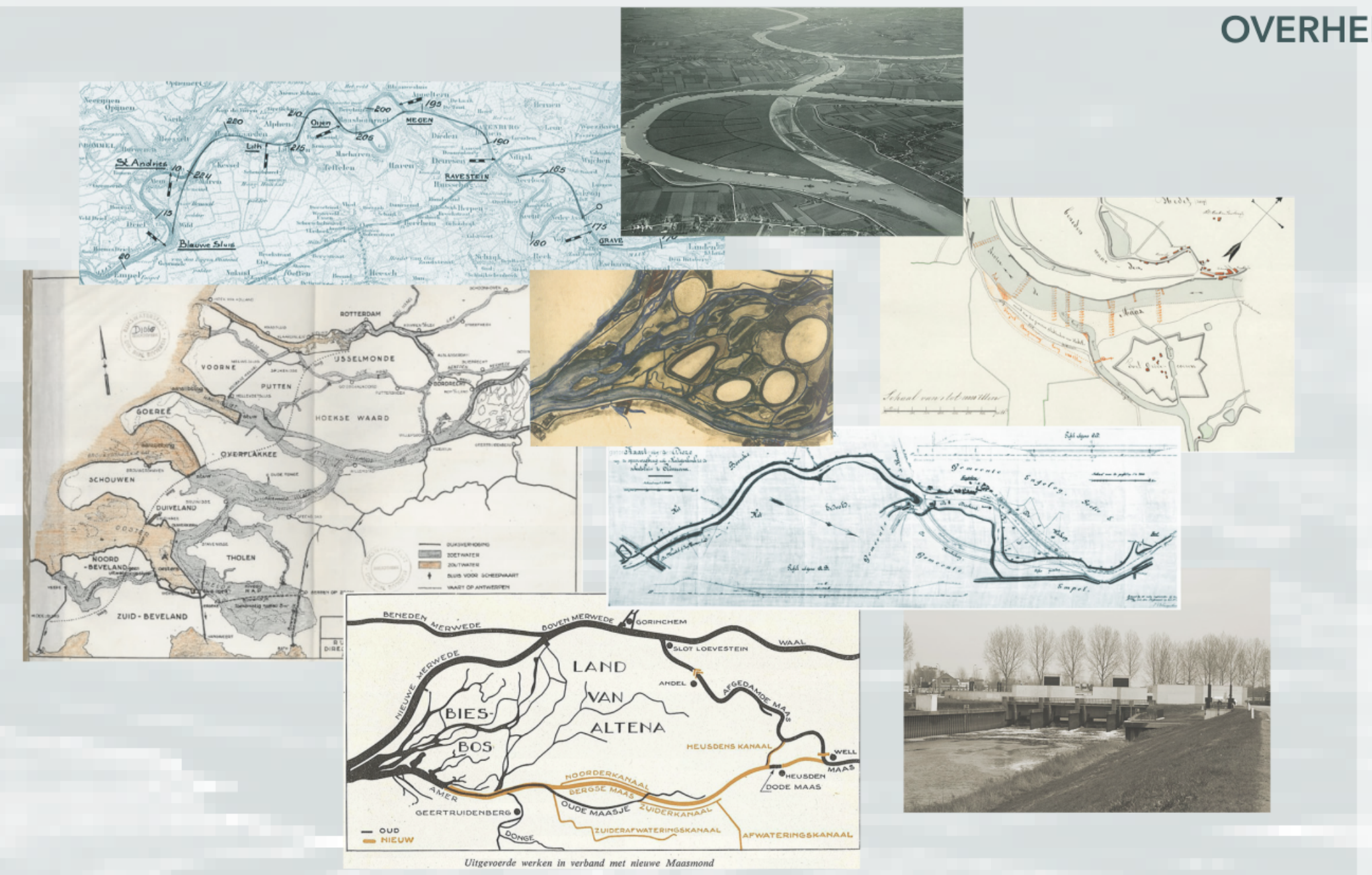

Bronnen: Luchtfoto maaskanalisatie bij Balgoij en Keent, 1938, KLM | Spuisluis crèvecoeur, binnenvaartinbeeld | Studie Bergse maas, ingenieur Lely | Plan verbetering van de Maas voor groote afvoeren, ing Lely Voorstudie Deltawerken, Johan van Veen | Alle Hosper, Spaarbekkens in de Biesbosch, 1966/1967

GEVEN EN NEMEN

Bronnen: Fort Crèvecoeur, ca. 1649. (Bron: Atlas van Loon / Wikimedia Commons) | Schetstekening van doorbraak in den Heidijk | Provinciale Noordbrabantsche en 's Hertogenbossche courant | Kaart uit 1672, Samenkomst Maas en Waal, DG.

ONDERGESCHIKT

Bronnen: Atlas van het holoceen | 'over de maas' archeologische vondsten. Archeologische schatten, NRC | Spectaculair oud ijzer uit de Maas, NRC.

Menselijke ingrepen in het verleden

In de laatste zeven millennia ontwikkelt onze verhouding tot de natuur zich van een volledige afhankelijkheid en het schikken in ons lot, via meebuigen en aanpassen, maar ook ombuigen en verbuigen in ons voordeel en nut, naar pure manipulatie en maakbaarheid, in een vermetel vertrouwen in ons technologisch vernuft. Wij voelen ons oppermachtig in onze beheersing van de natuur en het landschap, maar moeten intussen steeds vaker erkennen dat we tegen de grenzen aanlopen, getuige de toename van extreme droogtes, schier onbeheersbare bosbranden en ongekende overstromingen.

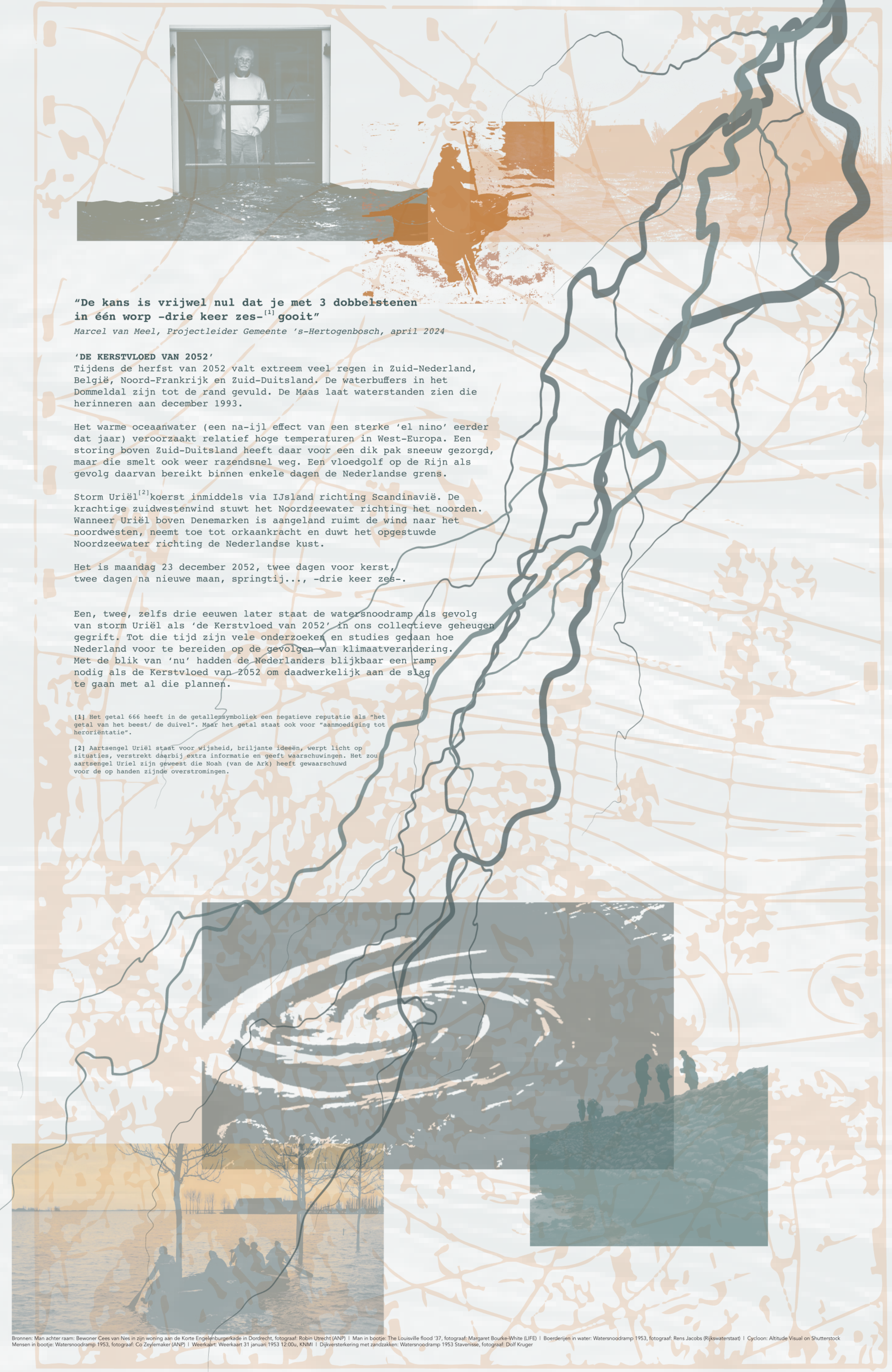

"De kans is vrijwel nul dat je met 3 dobbelstenen in één worp -drie keer zes-[1] gooit"

Marcel van Meel, Projectleider Gemeente 's-Hertogenbosch, april 2024

'DE KERSTVLOED VAN 2052'

Tijdens de herfst van 2052 valt extreem veel regen in Zuid-Nederland, België, Noord-Frankrijk en Zuid-Duitsland. De waterbuffers in het Dommeldal zijn tot de rand gevuld. De Maas laat waterstanden zien die herinneren aan december 1993.

Het warme oceaanwater (een na-ijl effect van een sterke 'el nino' eerder dat jaar) veroorzaakt relatief hoge temperaturen in West-Europa. Een storing boven Zuid-Duitsland heeft daar voor een dik pak sneeuw gezorgd, maar die smelt ook weer razendsnel weg. Een vloedgolf op de Rijn als gevolg daarvan bereikt binnen enkele dagen de Nederlandse grens.

Storm Uriël[2] koerst inmiddels via IJsland richting Scandinavië. De krachtige zuidwestenwind stuwt het Noordzeewater richting het noorden. Wanneer Uriël boven Denemarken is aangeland ruimt de wind naar het noordwesten, neemt toe tot orkaankracht en duwt het opgestuwde Noordzeewater richting de Nederlandse kust.

Het is maandag 23 december 2052, twee dagen voor kerst, twee dagen na nieuwe maan, springtij..., -drie keer zes-.

Een, twee, zelfs drie eeuwen later staat de watersnoodramp als gevolg van storm Uriël als 'de Kerstvloed van 2052' in ons collectieve geheugen gegrift. Tot die tijd zijn vele onderzoeken en studies gedaan hoe Nederland voor te bereiden op de gevolgen van klimaatverandering. Met de blik van 'nu' hadden de Nederlanders blijkbaar een ramp nodig als de Kerstvloed van 2052 om daadwerkelijk aan de slag te gaan met al die plannen.

---

[1] Het getal 666 heeft in de getallensymboliek een negatieve reputatie als "het getal van het beest/ de duivel". Maar het getal staat ook voor "aanmoediging tot heroriëntatie".

[2] Aartsengel Uriël staat voor wijsheid, briljante ideeën, werpt licht op situaties, verstrekt daarbij extra informatie en geeft waarschuwingen. Het zou aartsengel Uriel zijn geweest die Noah (van de Ark) heeft gewaarschuwd voor de op handen zijnde overstromingen.

Bronnen: Man achter raam: Bewoner Cees van Nes in zijn woning aan de Korte Engelenburgerkade in Dordrecht, fotograaf: Robin Utrecht (ANP) | Man in bootje: The Louisville flood '37, fotograaf: Margaret Bourke-White (LIFE) | Boerderijen in water: Watersnoodramp 1953, fotograaf: Rens Jacobs (Rijkswaterstaat) | Cycloon: Altitude Visual on Shutterstock Mensen in bootje: Watersnoodramp 1953, fotograaf: Co Zeylemaker (ANP) | Weerkaart: Weerkaart 31 januari 1953 12:00u, KNMI | Dijkversterking met zandzakken: Watersnoodramp 1953 Stavenisse, fotograaf: Dolf Kruger

TIJD SPIEGEL
SPIEGEL TIJD

VASTHOUDEN

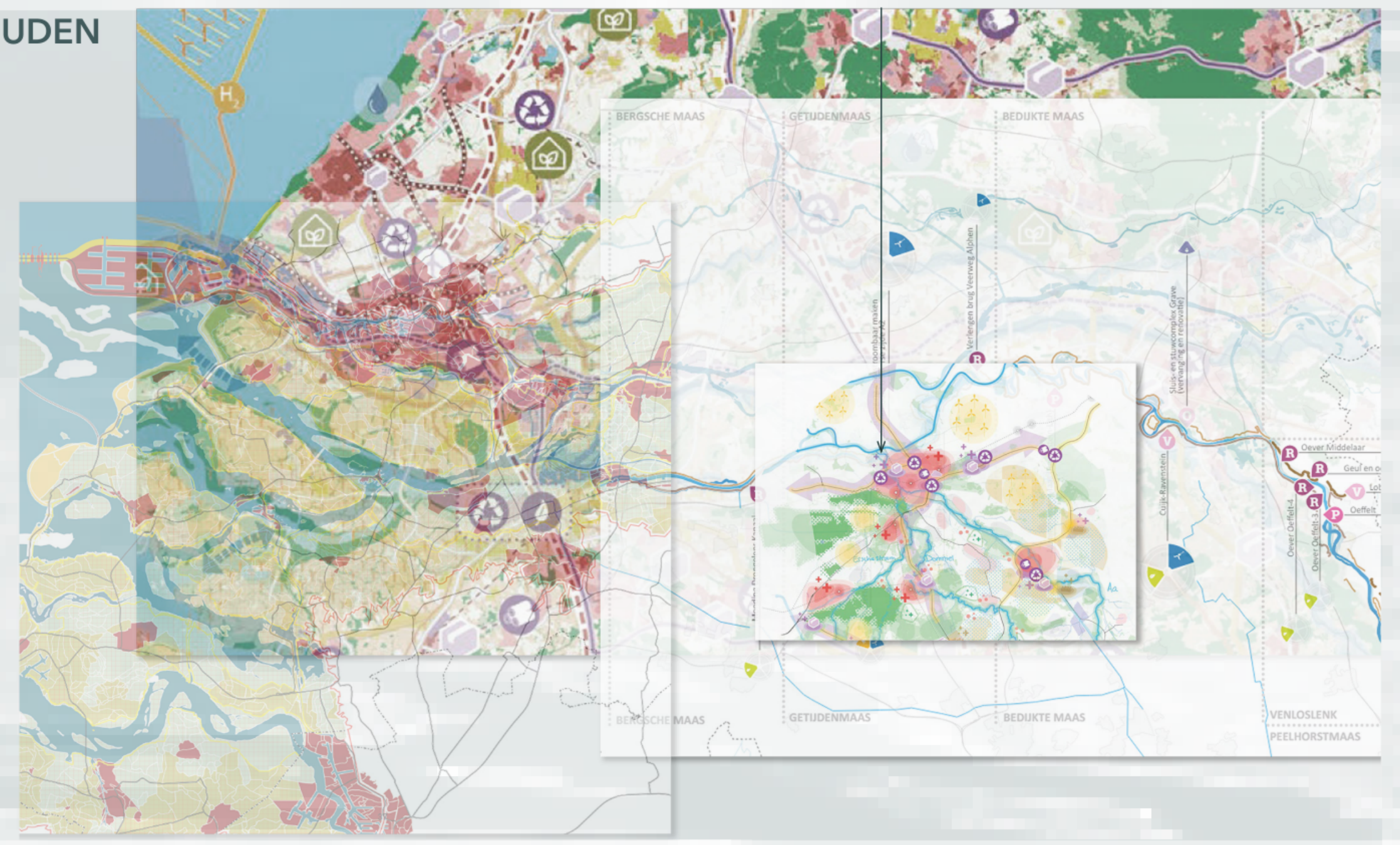

Bronnen: Scenario mondiaal ondernemend, PBL | Hoogwaterbeschermingsprogramma Maas, Defacto | Uitwerking PBL mondiaal ondernemend Beneden Dommel Zeelandia, Studio Hartzema et al. | Technisch fysische uitwerking oplossingsrichting zeewaarts, Sweco et al.

MEEBEWEGEN

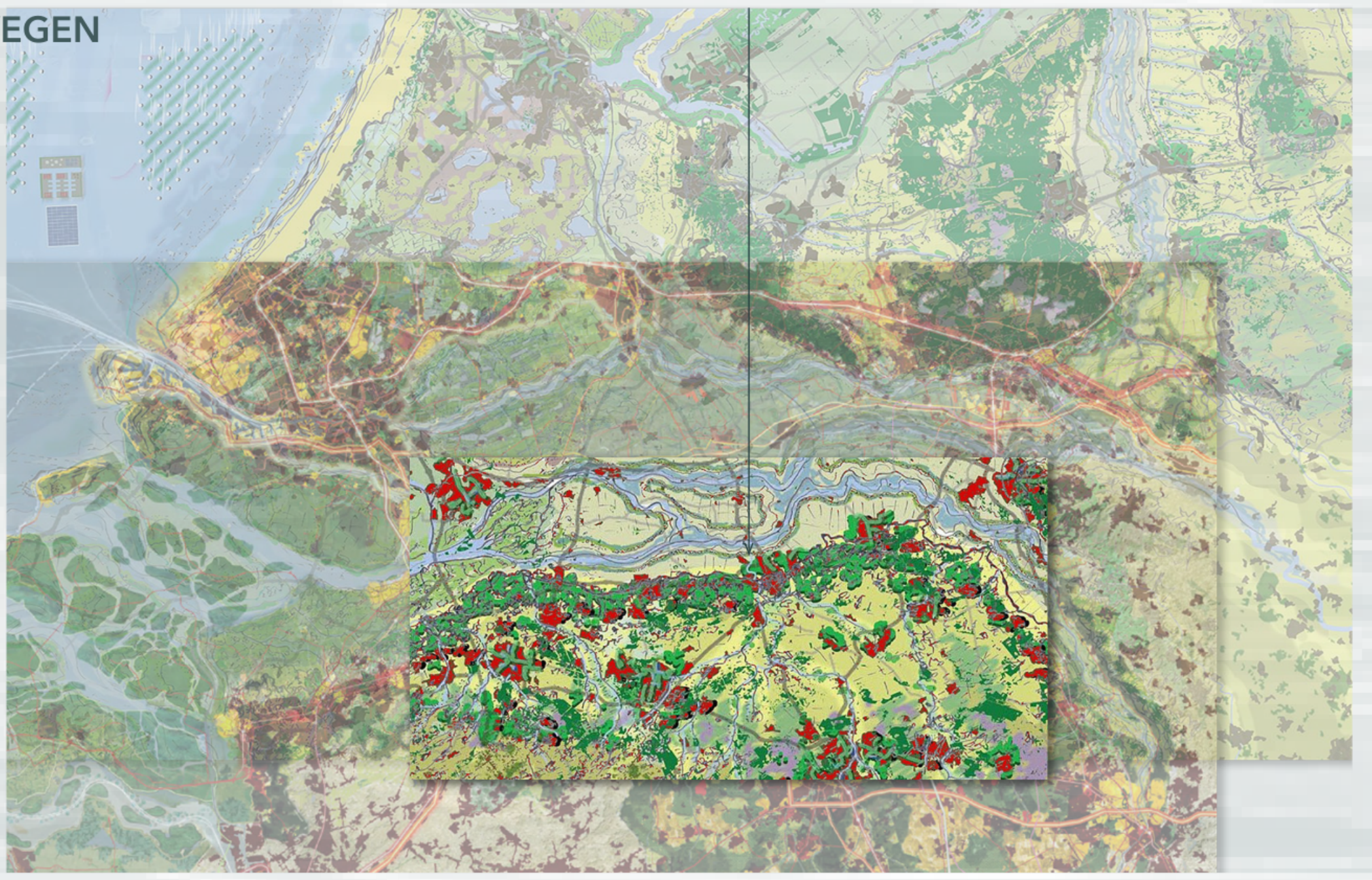

Bronnen: Uitwerking Brabant Nederland 2120, WUR | De vrije maas, Cita ideale. Breakthrough, Fabrications et al. | Brabantse omgevingsvisie en studie beekdalen, H+N+S.

LOSLATEN

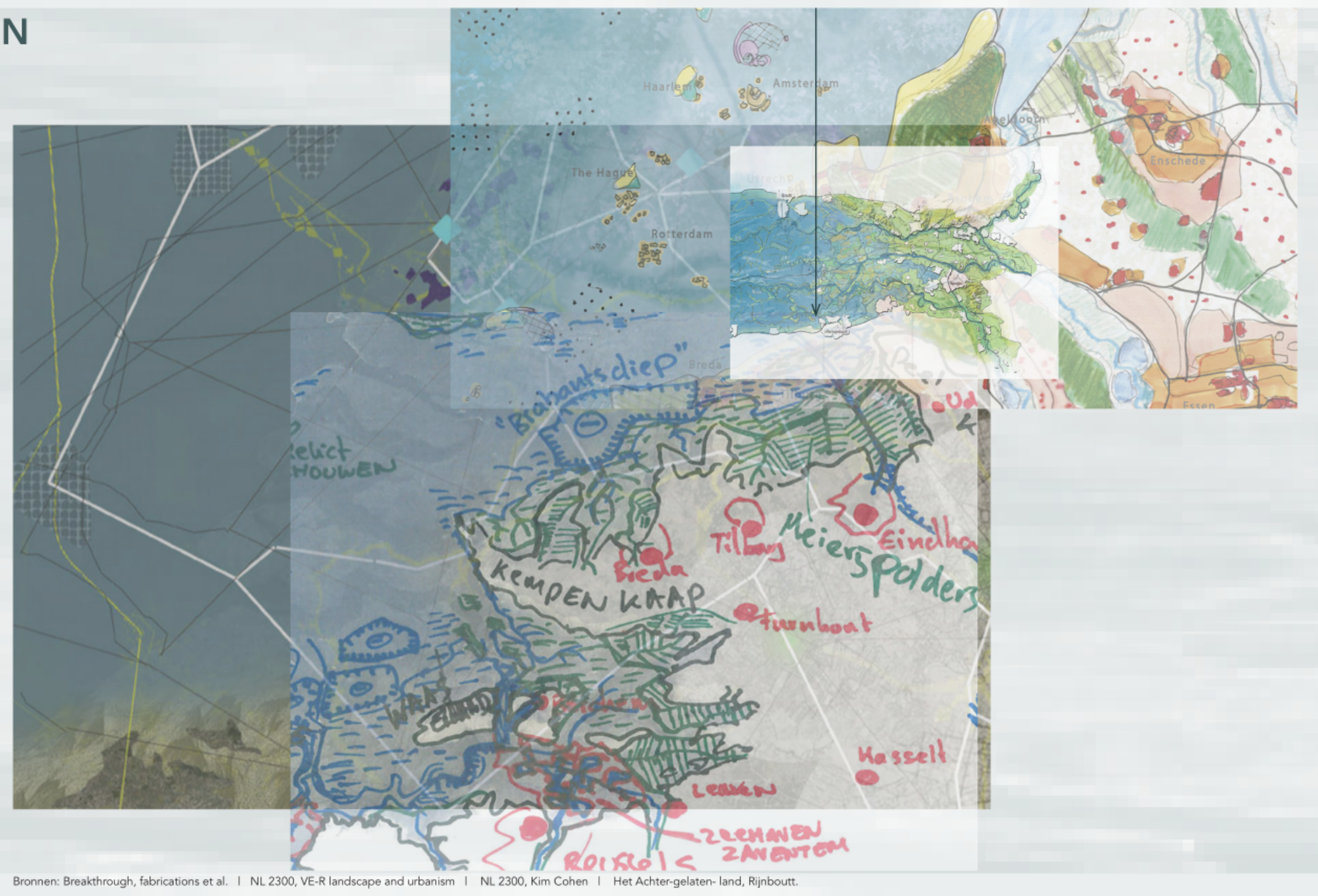

Bronnen: Breakthrough, fabrications et al. | NL 2300, VE-R landscape and urbanism | NL 2300, Kim Cohen | Het Achter-gelaten- land, Rijnboutt.

Scenario's voor Nederland

Terwijl de onderzoeken, visies en plannen zich opstapelen leert onze vaderlandse geschiedenis dat (watersnood) rampen vaak kantelpunten blijken. Het zijn steevast die momenten waarop wij pas écht bereid zijn om in beweging te komen. Na de Kerstramp van 2052 is aan ons de keuze; We volharden in ons heilige geloof en vermetel vertrouwen in de maakbaarheid en technologische innovaties. We gaan (weer) meer en meer meebewegen met wat immer onvoorspelbaar zal zijn, of we trekken de uiterste consequentie en schikken ons in hetgeen onafwendbaar zal blijken. Zijn we bereid om een alternatieve weg in te slaan met een meer ondergeschikte positie van de mens?

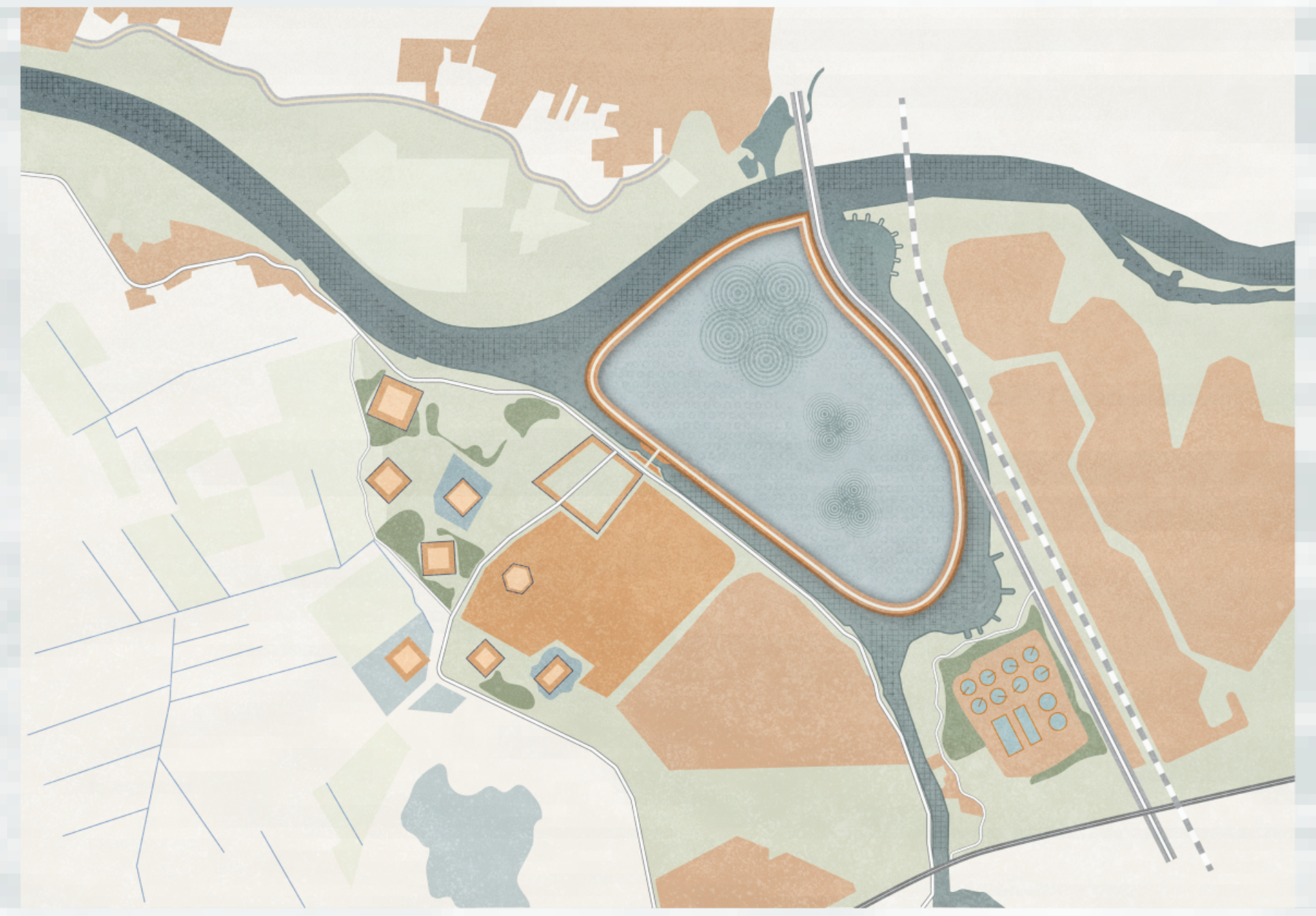

2100 met zeespiegel +2m NAP

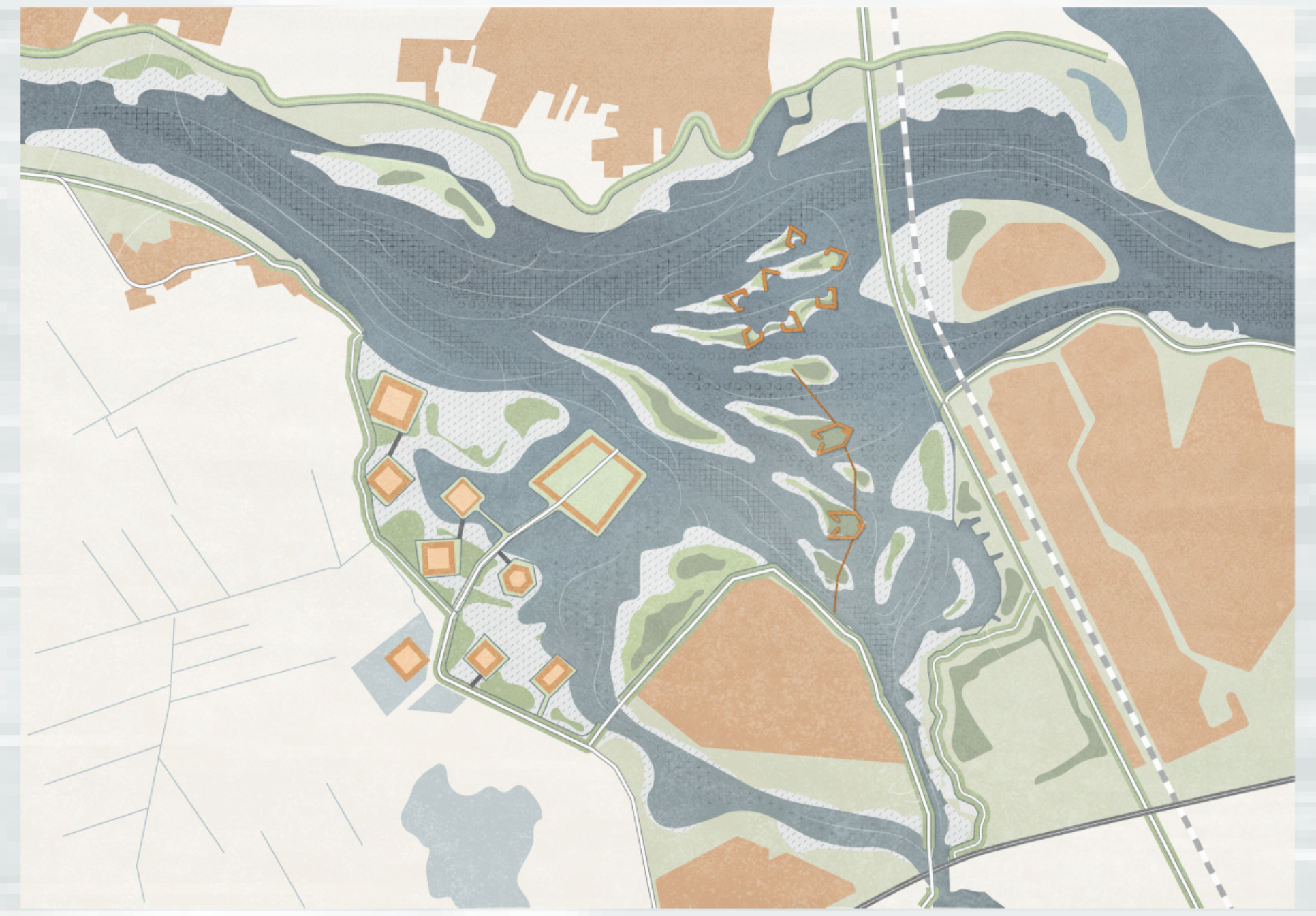

2200 met zeespiegel +2 tot +5m NAP

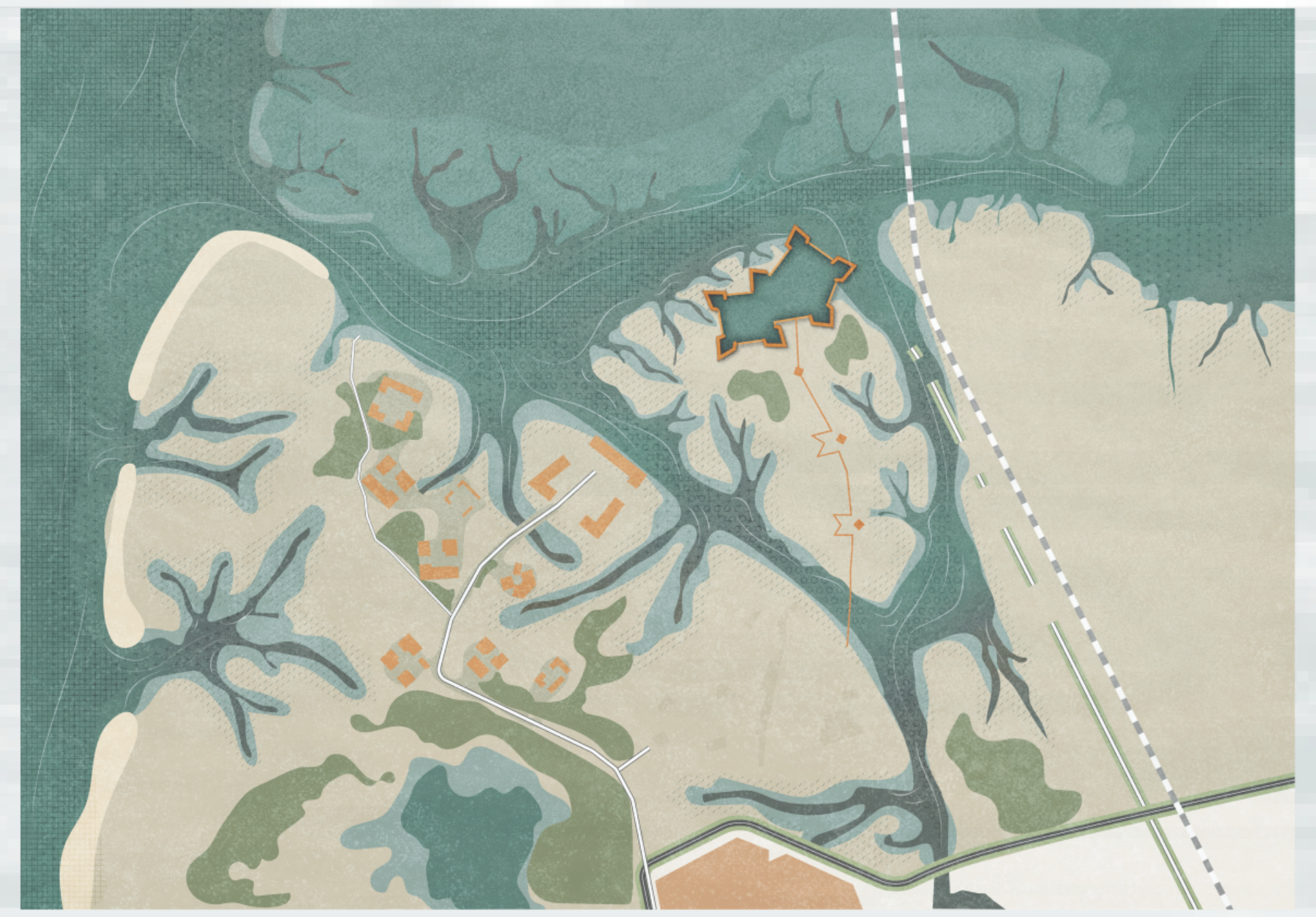

2300 met zeespiegel +7 tot +15m NAP

Visioenen voor de Henriëttewaard

Meerdere onderzoeken, visies en plannen zijn vertaald en verschaald tot drie visioenen voor de Henriëttewaard. We komen tegemoet aan een steeds grotere vraag naar zoet en schoon drinkwater en Henriëttewaard wordt één groot drinkwaterbekken. We voegen ons naar het immer onvoorspelbare, de Henriëttewaard beweegt mee met de dynamische samenvloeiing van Maas en Dieze. De zeespiegelstijging zet onomkeerbaar door en westelijk Nederland wordt teruggegeven aan de Noordzee. Het zoute water reikt inmiddels tot aan de hogere zandrug bij Den Bosch en de Henriëttewaard wordt onderdeel van een hoogdynamisch kwelderlandschap.

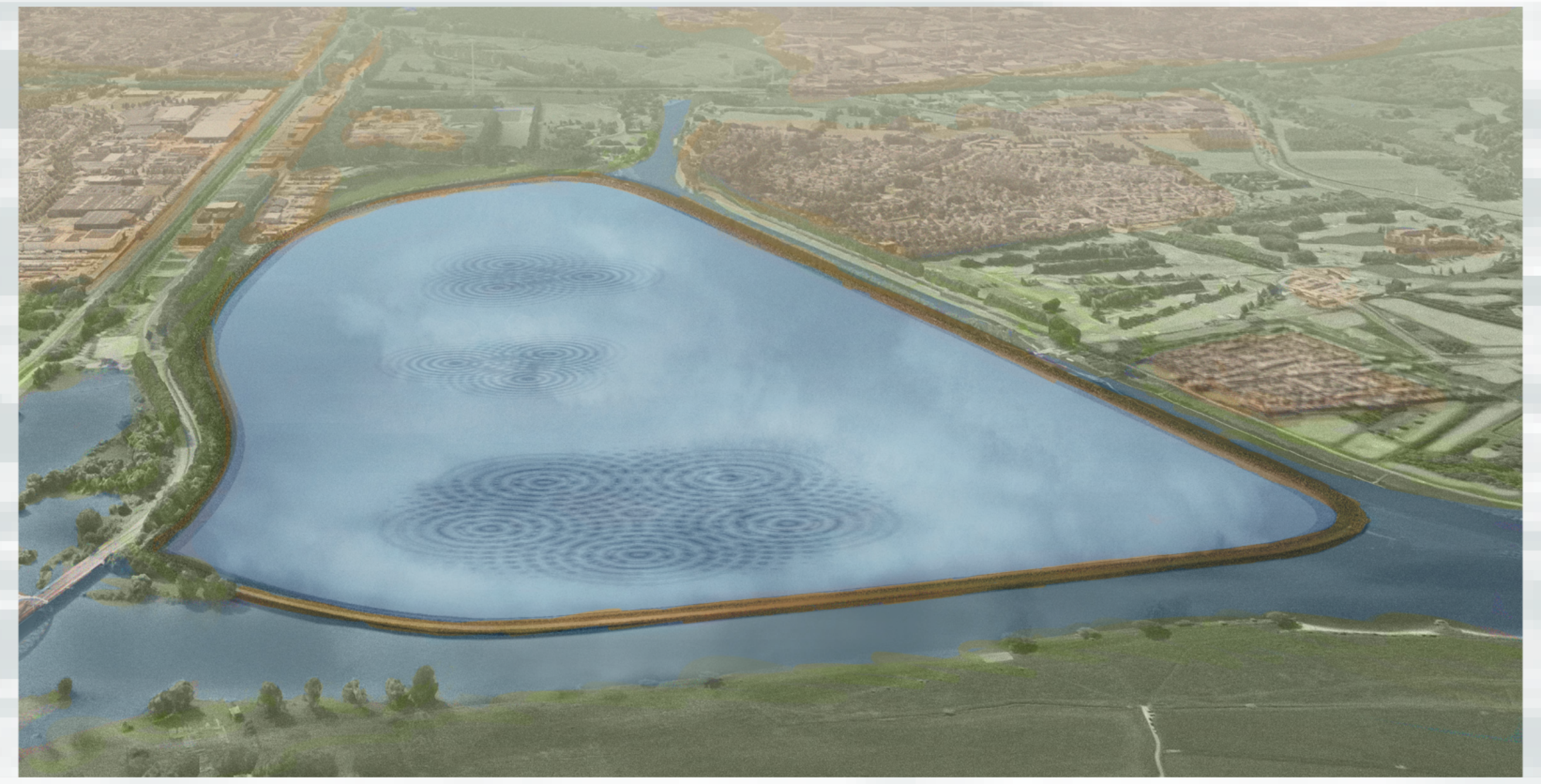

QR

'De Hartslag van Crèvecoeur'

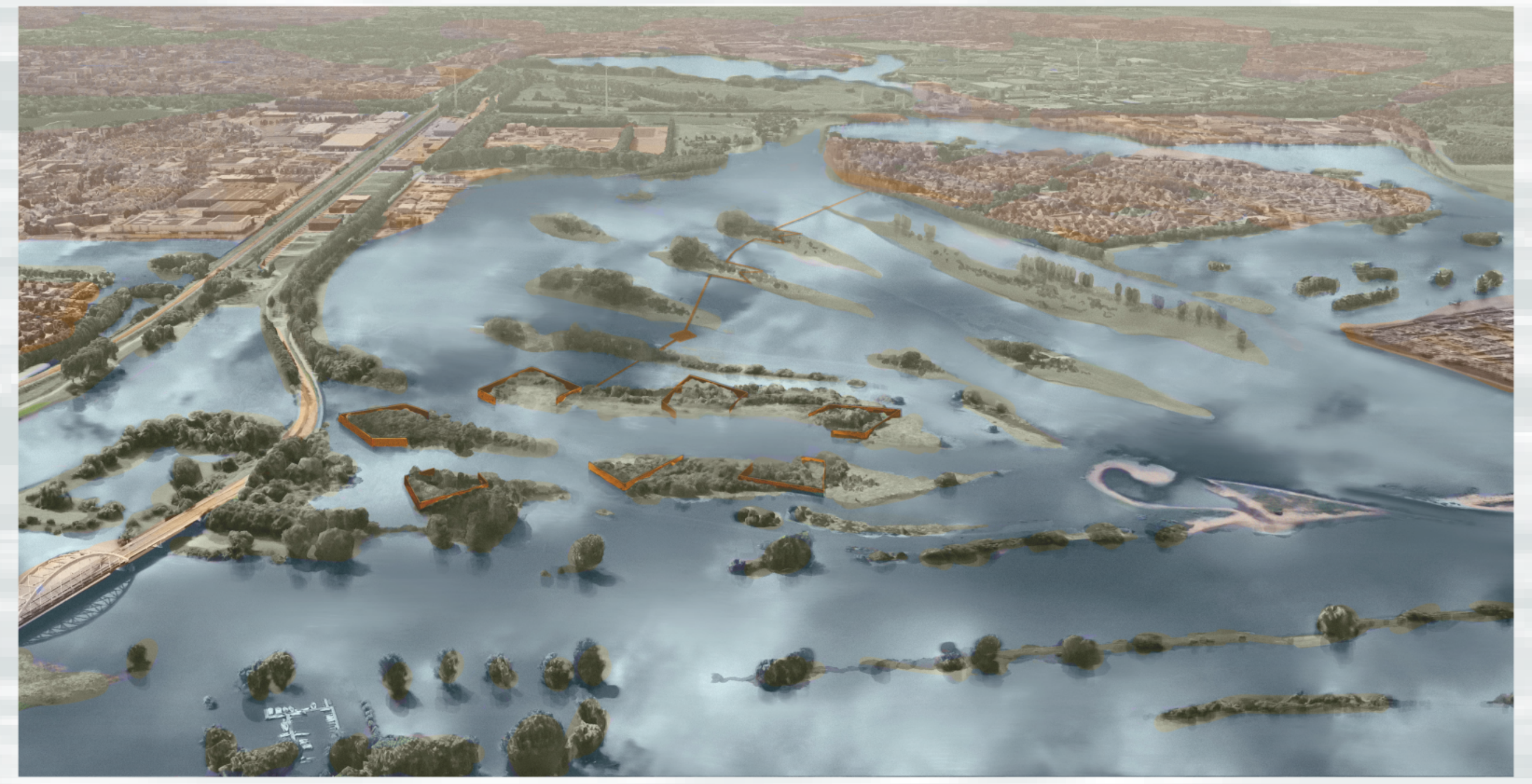

QR

Bastions zetten zich schrap in het stromende water van de Maas

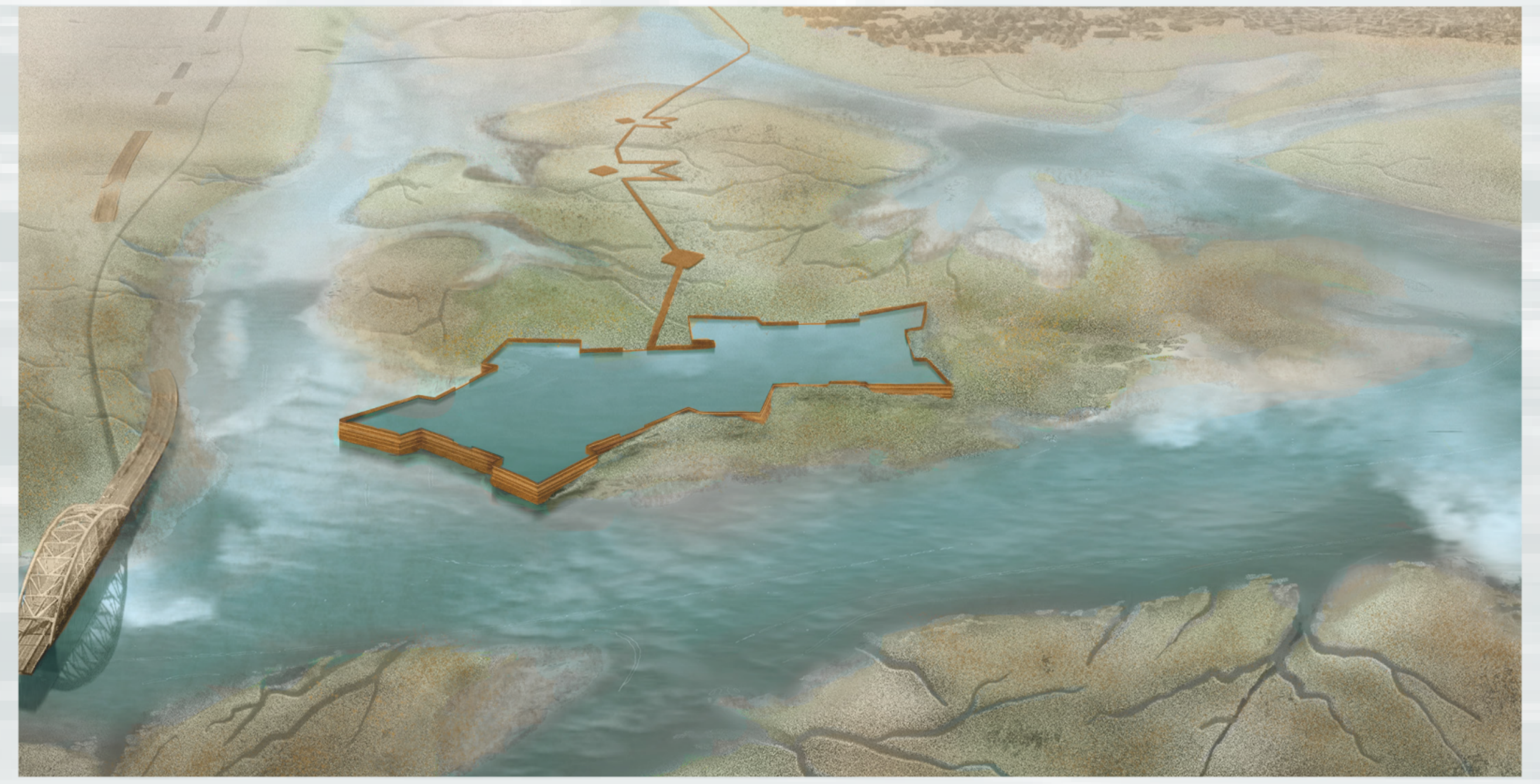

QR

Zout zeewater vult de contour van Crèvecoeur

Visioenen voor Crèvecoeur

In elk visioen reflecteert een kunstwerk op de specifieke relatie tussen mens en natuur, met de cultuurhistorie in Henriëttewaard als uitgangspunt. Luchtinjecties vanuit de bodem van het drinkwaterbekken verraden de locatie van de Zuiderwaterlinie. In een regelmatige cadans vormen golfpatronen *'de hartslag van Crèvecoeur'*. Zeven bastions zetten zich schrap in de dynamische Maas, die daarop reageert met diepe stroomgeulen, sedimentatie en verlandingen. De contour van Crèvecoeur tekent zich scherp af tegen het dynamische kwelderlandschap. Extreem hoge vloedgolven stromen over de rand en vullen de contour van Crèvecoeur met zout zeewater. De frequentie waarin dit zich voordoet zal toenemen naar mate de zeespiegel verder stijgt. Uiteindelijk verdwijnt Crèvecoeur voorgoed onder de waterspiegel.